

Svar på skriftligt spörsmål SSS 477/2024 rd

Svar på skriftligt spörsmål om de geopolitiska riskerna och miljöris- kerna med gruvdrift

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 477/2024 rd undertecknat av riksdagsledamot Vesa Kallio /cent:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller håller på att vidta i anslutning till de ryska aktörernas roll i malmletningen och gruvdriften i Finland,

på vilket sätt säkerställer regeringen att personer och företag som omfattas av EU:s sanktioner inte är delaktiga i malmletning och gruvdrift i Finland,

på vilket sätt säkerställer regeringen att Säkerhets- och kemikalieverket Tukes beaktar de ryska aktörernas roll i behandlingen av tillståndsansökningar och beslutsfattandet,

på vilket sätt säkerställer regeringen att ryssars verksamhet i anslutning till malmletning och gruvdrift i Finland inte främjar och förlänger Rysslands förmåga att fortsätta sitt olagliga anfällskrig i Ukraina, och

på vilket sätt ämnar regeringen säkerställa att gruvdriften inte orsakar några olägenheter eller fara för miljön och i synnerhet för vattendragen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I Finland säkerställer lagstiftningen som styr gruvdriften att både den nationella säkerheten och skyddet av miljön och vattendrag beaktas vid gruvdrift och prospektering. I samband med beredningen av revideringen av gruvlagen (505/2023) som trädde i kraft i juni 2023 fogade riksdagens ekonomiutskott bestämmelser till lagen som gör det möjligt att bättre beakta den nationella säkerheten. Ekonomiutskottets tillägg gjorde det möjligt att bland annat överföra behandlingen av tillståndsärenden till arbets- och näringsministeriet och förvägra tillstånd, om verksamheten bedöms kunna äventyra landets försvar, försörjningsberedskapen, den för samhället nödvändiga infrastrukturens funktion eller något annat jämförbart nationellt säkerhetsintresse.

För närvarande innehåller även statsrådets förordning om gruvdrift (391/2012) vissa bestämmelser om begäran om utlåtanden när den nationella säkerheten är aktuell i ett projekt enligt gruvlagen. Utöver den befintliga regleringen på förordningsnivå har arbets- och näringsministeriet under 2024 berett en uppdatering av gruvförordningen, där man bland annat preciserar de aktörer av vilka tillståndsmyndigheten vid behov ska begära utlåtande om ansökan om malmletningstillstånd, gruvtillstånd och guldvaskningstillstånd. Vid beredningen har försvarsministeriet och gränsbevakningsväsendet hörts.

Enligt det nya utkastet till gruvförordning som är under beredning ska tillståndsmyndigheten utöver vad som föreskrivs i 37 § i gruvlagen och i den nu gällande statsrådets förordning om gruvdrift i fortsättningen begära utlåtande av gränsbevakningsväsendet även när avsikten är att bedriva verksamhet enligt ansökan i Finlands territorialvatten eller i närheten av ett område som används av Gränsbevakningsväsendet. Vid beredningen av utkastet till förordning har det dessutom ansetts motiverat att stifta en ny bestämmelse enligt vilken utlåtande ska enligt prövning begäras av utrikesministeriet, försvarsministeriet, Försörjningsberedskapscentralen, Centralkriminalpolisen och Skyddspolisen, om projektet i större utsträckning anses äventyra Finlands nationella säkerhet oberoende av gruvans läge.

Gruvmyndigheten, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), följer lagstiftningen i sin verksamhet. Tukes tillståndsbehandling enligt gruvlagen grundar sig på offentligt hörande och officiella registeruppgifter. Information om beslutet publiceras för allmänheten. Beslutet kan överklagas hos förvaltningsdomstolen. Malmletning är forskningsverksamhet och kan utföras med tillstånd av Tukes eller med markägarens samtycke. De områden som är viktiga med tanke på den nationella säkerheten utesluts från området för malmletningstillståndet och med en representant för försvarsmakten diskuterar man hur den nationella säkerheten ska beaktas i tillståndsbehandlingen enligt gruvlagen. Sökanden ska lämna in de handlingar som gruvlagen förutsätter och som visar att sökanden har rätt att ansöka om tillstånd enligt gruvlagen. Genom ett offentligt, öppet samrådsförfarande säkerställs att de som har särskild information om de sökande kan lämna informationen till Tukes innan beslut fattas.

Finland verkställer EU:s personsanktioner omedelbart efter att de trätt i kraft. Detta sker så att utrikesministeriet alltid efter att en ny sanktionsförordning trätt i kraft framställer en begäran om verkställighet till Utsökningsverket, varefter Utsökningsverket utreder om de personer som är upptagna på sanktionslistorna bedriver eventuell verksamhet i Finland och vidtar vid behov frysningåtgärder enligt sanktionsförordningen.

Dessutom koordinerar utrikesministeriet i egenskap av nationell sanktionsmyndighet enligt EU:s sanktionsförordningar det nationella myndighetssamarbetet i sanktionsärenden, inom ramen för vilket man delar information om de senaste gällande sanktionsförordningarna och eventuella kringgåenden av sanktionerna samt upprätthåller en lägesbild av till exempel Rysslands militärindustriella intressen även inom de strategiskt viktiga industriområdena i Europa.

Gruvprojektets livscykel från att malmletningen inleds till att gruvan öppnas är lång och endast en liten del av malmletningsprojektet leder slutligen till att gruvan öppnas. Det kan ta flera decennier innan gruvan öppnas och produktionen kan börja. Som sådan medför malmletningen ännu inte vanligtvis betydande ekonomisk nytta för verksamhetsutövaren, med hjälp av vilken en främmande stat kan finansiera sin verksamhet. Den ekonomiska nyttan av gruvdriften realiserar sig för projektutvecklarna vanligtvis först om gruvtillstånd, det vill säga rätt att utnyttja gruvmineralen, beviljas.

Gruvdriftens miljökonsekvenser hanteras i första hand genom lagstiftning. Centrala med tanke på gruvdriften är till exempel bestämmelserna i naturvårdslagen (9/2023) och miljöskyddslagen (527/2014). Europeiska unionens lagstiftning utgör grunden för regleringen. Även i den nya mineralstrategin behandlas aspekter gällande gruvornas ekologiska hållbarhet och främjandet av dem på ett heltäckande sätt. Strategin innehåller en ambitiös vision för Finlands mineralsektor och den genomförs genom sex strategiska mål.

Ett av de sex strategiska målen heter ”Vastuullisesti kaikilla kestävyiden alueilla; Taloudellista, ympäristöllistä, sosiaalista ja kulttuurillista kestävyyttä edistävien ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto Suomessa vahvistavat alan hyväksyttävyyttä sekä tukevat vientitoimia ja kansainvälisiä kumppanuuksia” (Ansvarsfullt inom alla hållbarhetsområden; Utvecklingen och införandet av lösningar som främjar ekonomisk, miljömässig, social och kulturell hållbarhet i Finland stärker branschens acceptabilitet samt stöder exportåtgärder och internationella partnerskap). För att uppnå målet har man i strategin fastställt flera åtgärder där man till exempel har identifierat betydelsen av att utveckla miljöregleringen. Enligt strategin stärks branschens ansvarsfullhet och godtagbarhet samt den höga nivån på miljö- och naturvården genom att säkerställa att lagstiftningen är aktuell, till exempel genom att uppdatera regleringen av utvinningsavfall så att den motsvarar EU:s direktiv om utvinningsavfall. Dessutom har man i åtgärderna identifierat ett behov av att samordna gruvdriften och uppnåendet av natur- och miljömålen samt att utveckla bedömningen av helhetskonsekvenserna.

Strategin styr för sin del förvaltningens verksamhet. Det praktiska arbetet för att verkställa strategin som publicerades i december 2024 inleds under ledning av arbets- och näringsministeriet. Miljöministeriet deltog aktivt i utarbetandet av strategin. Utöver ministerierna och andra myndigheter strävar man efter att aktivt delta i det praktiska verkställandet av strategin även från den privata sektorn och organisationsfältet. I strategin har man identifierat ett omfattande antal åtgärder med vilka man strävar efter att främja gruvföretagens engagemang för att stärka den ekologiska hållbarheten även i större utsträckning än vad lagstiftningen kräver.

Helsingfors 22.1.2025

Näringsminister Wille Rydman